

Gondolkodás (lényegkiemelés, különbségek, változás megfigyelése, hiányok pótlása, szimmetria fölismerése, főfogalom alárendelés).

A gondolkodás a megismerés legmagasabb foka, a legbonyolultabb értelmi művelet. Hogy a gyermek eljusson a gondolkodás műveletéig, engednünk és segítenünk kell őt abban, hogy sok-sok tapasztalatot gyűjtsön. Minél több információt szerezzen a látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás, és mozgás útján. a gyakorlatban szerzett ismeretek birtokában lesznek képesek a sikeres gondolkodásra.

A gondolkodás fejlesztés célja:

- A gyermekek értelmi, nyelvi képességeinek fejlesztése.
- A mozgásos, érzékszervi úton szerzett ismeretek mozgósítása a problémamegoldásban.
- A figyelmi és emlékezeti funkciók erősítése.
- A gyermekek kreativitásának, képzeletének, problémalátásának fejlesztése.
- Segíteni a gyermeket abban, hogy jobban tájékozódjék környezetében, kialakuljon azonosságtudata, éniidentitása.
- A gondolkodás fejlesztéséhez fontos, hogy a gyermekek megismerjék önmagukat és kialakuljon az én tudatuk.
- Környezetük megismerése (lakóhely, szokások).
- El tudjanak igazodni környezetükben.
- Tudjanak alkalmazkodni környezetükhöz, a változásokhoz.
- Elemi fogalomrendszer kialakítása (nevek, színek, számok, formák, használati tárgyak), ezen ismeretek rendszerezése.
- Egyszerű probléma megoldási módszerek megismerése és elsajátítása, alkalmazása (kommunikációs problémáikra).

Főfogalom alá rendelés.

A későbbi önálló tanulás feltétele, hogy a gyermekek képesek legyenek fogalmakban gondolkodni. Főfogalom alá rendelni (mondjál nekem gyümölcsöket) és főfogalmat megnevezni (jármű, emlős.) Ezen terület fejlesztésére is szükség van az iskolára felkészítés során. Az első osztályos gyermekeknek már a következő főfogalmakat már ismerniük kell: állat, gyümölcs, szerszám, jármű, virág, esetleg bútor, ennivaló. Példákat kell tudnia felsorolni, és a nehezebb feladatot is tudnia kell megválaszolni: Miben egyforma az alma, a körte, a banán, mindegyik... Az alsó tagozatos gyermekeknek például a környezetismert tanulásához, megértéséhez, az értő olvasás fejlődéséhez tudniuk kell fogalmakban gondolkodni, elvonatkoztatni.

A főfogalom alárendelés tanítását szintén tárgyak válogatásával kezdjük.

- Boltos játék.
- Polcos játék: Rakjunk rendet a polcon. Felső polcra kerülnek az építő játékok, középre a főzőedények, alulra az autók. Ugyanígy játszhatunk mágneses táblán képekkel, és alaplapon is.
- Egy témakör feldolgozása: egy-egy főfogalom köré való csoportosítás állatokkal, vagy gyümölcsökkel.
- Járművek közül a levegőben közlekedők kiválogatása, ételek közül a zöldségek kiválogatása.
- Más mint a többi: Olyan tárgyhalmazt teszünk az asztalra, amelyek valamilyen szempontból összetartoznak: gyümölcsök, eszközök, játékállatok. Ezek közé teszünk 1-2 olyan darabot is, amelyek nem abba a csoportba tartoznak. Megkérjük a gyerekeket, hogy vegyék el, ami nem oda való és nevezzék is meg.

Folytasd a sort!

A játékvezető indít: Figyelj, elkezdem a sort, folytasd! banán, narancs, alma. Minden gyermeknek egy új szót kell hozzátenni, gyorsan haladunk, aki sokat gondolkodik, vagy már hallott szót mond, kiesik. A végén a játékvezető megkérdezi mi volt a szabály.

Ötletadóként felsorolunk néhány főfogalmat - gyűjtőfogalmat: állat, háziállat, vadállat, gyümölcs, zöldség, jármű, játék, élelmiszer, bútor, rovar, foglalkozás, színek, virág, növény.

Kakuktkojás

Az előbbi játék azon változata mikor a játékvezető azt mondja: Szavakat mondok egy nem illik a többi közé, melyik: alma, barack, paprika, citrom Miért?

Elegendő, ha négy szót adunk meg. Kisebb gyerekeknél eleinte kezdhethetjük három szóval. Tapasztaltuk, hogy ebben a játékban is nagyon szeretik átvenni a játékvezető szerepét a gyerekek.

- alma, körte, spenót, cseresznye
- fecske, egér, gólya, veréb
- kutya, oroszlán, cica, tehén
- fekete, zöld, Lilla, sárga
- iskola, templom, ház, sátor
- teherautó, gördeszka, kerékpár, busz
- szomorú, rossz, vidámság, jó
- orr, száj, arc, szem
- karkötő, nyaklánc, karóra, fülbevaló

Hol járunk, mit csinálunk?

A fogalmi gondolkodás fejlesztésének egyszerű játéka. A szókincs fejlesztésére is alkalmas.

A játékvezető mond egy fogalmat, vagy főnevet és a gyerekeknek olyan szavakat kell mondaniuk, amelyek kapcsolódnak ehhez a fogalomhoz. Gyorsan haladjunk, ne legyen gondolkodási idő! Kisebb gyerekek (óvodások) fogalmai: óvoda, orvosnál, kert, fürdőszoba, tévé, kirándulás, tűzoltó, fodrász, születésnap, karácsony, állatkert, bevásárlás, könyvtárban...

Különbségek megfigyeltetése.

Összehasonlítás:

- Az asztalon tárgyakat helyezünk el, van olyan közöttük, amelyek egyformák, és vannak, amelyek különbözőek. A feladat, az egyforma tárgyak kiválogatása.
- Kösd össze az egyformákat.
- Karikázd be azt, amelyiknek nincsen párja.

Különbségek megfigyelése:

- Tárgyak, képek válogatása az alapján, hogy van-e valamijük, vagy nincs.

Pl: Mutatásd meg azt az egeret, amelyiknek

van sajtja, de nincs szalagja,

van szalagja, de nincs sajtja,

van szalagja és van sajtja

nincs szalagja és nincs sajtja.

- Tárgyak válogatása, különböző tulajdonságaik szerint: kicsi-nagy, hosszú-rövid, vékony-vastag, magas-alacsony, sima, érdes, stb.
- Különbségek észrevétele képeken.

Változás megfigyelése:

- Mi változott meg?

Mindenki jól megfigyel egy gyermeket, akit középre állítunk. egy pillanatra kimegyünk vele és ott megváltoztatunk rajta valamit. Visszajövünk és aki legelőször észreveszi a változást, az következik.

- Mi változott meg a szobában?

Egy gyermeket kiküldünk, miközben a teremben néhány változást végzünk. A változás fokozatosan történjen. Kezdetben jól észrevehető legyen a módosítás, majd a változás legyen lényeges, de nehezebben észrevehető.

- Hiányzó tárgy felismerése: 4-5 tárgyat az asztalra helyezünk, megnevezzük, miközben a gyermekek hunynak, egy két tárgyat felcserélünk, vagy elveszünk. A gyermekeknek észre kell venniük a változást.
- Össze nem illőség felfedezése tárgyakon: cipő az asztalon, könyv az asztal alatt, szék az ágyon, stb. Mi a hiba?

Hiányok pótlása, szimmetria, rész-egész viszony

- Képek összehasonlítása, hiányok pótlása.
- Mi hiányzik?
- Kösd össze az állatok testrészeit.
- Részek pótlása arcon.
- Tárgyak megjavítása.
- Testrészek pótlása.

Szimmetria fölismerése:

- Festékfolt átnyomtatása: A gyermekek foltokat, festékcseppeket tesznek egy rajzlap egyik oldalára, majd átnyomtatják a másikra.
- Szimmetria fölfedezése hajtogatással.
- Szimmetria képzés másolással: Szöges tábla, vagy Pötyi játékkal kirakott minta lemásolása, majd lerajzolása ponthálós papíron.
- Szimmetria fölismerése saját testen, tükörben.
- A test, az arc szimmetriájának felismerése képeken.

Idői tájékozódás fejlesztése

Fontos, hogy a gyermekek a legegyszerűbb idői relációkkal is tisztában legyenek. Ilyen a napirend, este, reggel, stb. A nap eseményeit érdemes többször eljátszani, képek segítségével felidézni. Beszélgessünk a gyermek fejlődéséről. A relációs szavak: előbb, később, utána, stb. kis cselekvések visszaidézésével, visszajátszásával, verbalizálásával aktiválható. Mutasd meg melyik történt előbb, melyik később. Ismerje meg a tegnap, ma, holnap fogalmát, annak pontos jelentését, tudja a hét napjait, tudja, milyen nap van ma, mi volt tegnap, mi lesz holnap. ismeri az évszakokat. Hasznos, ha a hónapok neveit is fel tudja sorolni.

Az időben való tájékozódását, viszonyítási készségét a mindennapok eseményei kapcsán tudjuk legbiztosabban kialakítani. Legegyszerűbb, ha rendszeresen megnevezzük a napszakokat, és természetességgel használjuk a tegnap, ma, holnap, holnapután fogalmát, amikor tervezgetünk, vagy a megtörtént eseményeket idézzük fel.

A hét napjait, a hónapok neveinek megismerését segítik a hét, és a hónapos mondókák. Az évszakokról stabil ismeretek szerzését segíti a témában a beszélgetések a gondolataink megosztása.

Problémamegoldó gondolkodás:

A gyermeket kíváncsisága, kísérletezési vágya segíti a kisebb - nagyobb problémák megoldásában. Fontos, hogy várjuk ki, míg a gyermek saját megoldást talál, tévedéseiből tapasztalatokat gyűjt, tanul. Hasznos, ha a problémával való találkozás alkalmával segítség nélkül is boldogul. Ha a gyermekeknek egész kicsi korától engedjük, hogy aktívan részt vegyen problémáinak megoldásában, akkor iskolakezdésre hozzászokik ahhoz, hogy sok nehézséget önállóan oldjon meg. Tanítsuk meg gyermekeinket arra, hogy a problémák észlelésekor próbáljanak megoldásokat találni rájuk. A napi lehetőségeken túl játékosan is megtehetjük mindezt.

Mit tehetek? című játék segíti, hogy alkotó fantáziájú gyermekeink a legtalálékonyabb megoldásokat sorakoztassák fel.

- Kiömlött a víz, mit tehetünk?
- Hervad a virág a cserépben, mit tehetünk? stb.

Megosztotta: Grósz Tünde
óvodapedagógus